

De heilige bevindt zich op het voorplan; ze draagt een boek in de rechterhand en met de linker steunt ze op een staf. Aan haar voeten en op de staf lopen muizen. De heilige Gertrudis werd immers voornamelijk tegen ratten- en muizenplagen aangeroepen.

Begin 1974 hing een restaurateur op de *Poel* een metalen uithangbord uit waarop "Twee Engelen" geschilderd waren. Deze rechthoekige plaat met drie gegolfde omtrekszijden was aan weerszijden met voornoemde figuren versierd die boven een landschap vlogen. Het bord verdween plots in juni 1975.

Lode HOSTE
('t vervolgt)

NOTEN

(52) De Potter, F. en Broeckaert, J., *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen*, Gent, 1864-1892, p. 74.

(53) Nackaerts, P. Fr., *Het kruis als herkenningsteken*, *Ons Heem*, 1972, p. 242-245.

VAN ALLE MARKTEN THUIS

Deel 2. Het Klein Vleeshuis, de Melkmarkt en de Vogelmarkt

Het klein Vleeshuis bevond zich eertijds aan de Braemgaten op de Brabantdam en werd pas omstreeks 1593 overgebracht naar de hoek van de Vogelmarkt en de Korte Dagsteeg. De vierweegscheede waar de markt gehouden werd, kreeg tussen het einde van de 16e en het begin van de 17e eeuw de naam van Nieuwe Marct. Daar werd ook de melkmarkt gehouden. Heel wat straten uit de buurt herinneren ons aan koeien, vee, weiden, vlees, enz... zoals de Kleine Vleeshuissteeg (van de Kouter tot de Korte Dagsteeg) dat vroeger 't Nieu Cauterstraetken heette. (1) Ook de Kouterssteeg (2) (tussen de Koestraat en de Kouter), de voormalige Cleenen Coutersteghe of Kleine Koutersteghe werd gebruikt om het vee te "schutten" of tijdelijk te stallen. Zo heette het een tijdje Cauterstraetkin (3) of Schuddeveestraetkin. Vergeten we verder niet de Koestraat van waar men de koeien naar de Meire of de Kouter leidde en die ons nog doet denken aan het prille landelijke 13de eeuwse Gent.

Toen in 1821 de Korte Dagsteeg verbreed werd, brak men het Klein Vleeshuis af. Men verhuisde dan naar de leegstaande Wolleweverskapel in de

Korte Dagsteeg. De kapel dateert van omstreeks 1360, was toegewijd aan St-Leonard en maakte deel uit van het Wolleweversgodshuis. In 1578, onder het Calvinistisch bewind van Hembyse, werd het nog als protestantse tempel gebruikt. Sedert 1821 was het in dienst als Nieuw Klein Vleeshuis. Nog in 1829, werd de voorgevel vernieuwd en werden er op de binnenkoer tegen de kapel in het Weverskapelstraetje enkele penshuizekens gebouwd, zoals wij die nu nog kennen tegen de gevel van het Groot Vleeshuis op de Groentenmarkt.

In 1871 waren de vleeshuizen nagenoeg nutteloos geworden omdat het toen reeds toegelaten was het vlees bij de beenhouwers thuis te verkopen.

In het begin van deze eeuw vinden we de kapel terug als verkoopzaal en nog niet zo lang geleden verkocht men er terug vlees, zij het dan bloot vlees onder de vorm van sexfilms in de cinema Savoy.

Laten wij nu even terugkeren naar de Vogelmarkt. In de XVIIde eeuw heette men die de Rudderstraete (4) en ook zoals zovele wegen in de omgeving van de Kouter : Koutersteeg of Groote Koutersteeg (5).

In 1311 was de straat ook gekend als de Couterstraete te viere weghesceden, ten einde ze te onderscheiden van alle andere Kouterstraten en -stegen.

De naam Voghelmerct (6) of Duvemaerct (7) spreekt voor zichzelf omdat men er 's zondagsmorgens vele soorten tamme levende vogels zoals duiven, kanarievogels enz... verkocht. Alhoewel men er ook honden, geiten, konijnen en andere kleine huisdieren te koop aanbod. Toen de Beestenmarkt verhuisde naar de St.-Machariuswijk vóór het slachthuis werd de markt van levende vogels (neerhofdieren) en alle andere levende huisdieren van kleine gestalte overgebracht naar de Oude Beestenmarkt aan de Nieuwbrug. Het was er ook toegelaten paardetuig, vellen, vissersgerief, muiten en andere soortgelijke voorwerpen aan te bieden. De markt begon er om 5 uur 's zomers en om 6 uur 's winters en duurde tot de middag. Enkel nog de vogels, vissen en schildpadden bleven tot de vijftiger jaren op de Vogelmarkt, waarna zij ook moesten verhuizen naar het Laurentplein.

Ik zie mijzelf nog als kleuter aan de hand van mijn vader gefascineerd kijken naar de bonte kleurenpracht van de honderden wriemelende en kwetterende vogels in de veel te kleine kooien, met mijn neus nauwelijks boven de tafels of karren uitstekend, de zoete, weë of scherpe geuren opsnuivend van het vogelvolkje. Een "must" voor de zondagmorgen. Voor mij puur jeugdsentiment.

In de XVIIe eeuw werden de vogels geleverd door de vogelvangere van de St-Gillisgilde. De leden hadden het recht om alle klein gevogelte te vangen binnen de drie mijl rond Gent, in de kasselrij van de Oudburg en in het Land van Aalst. (8)

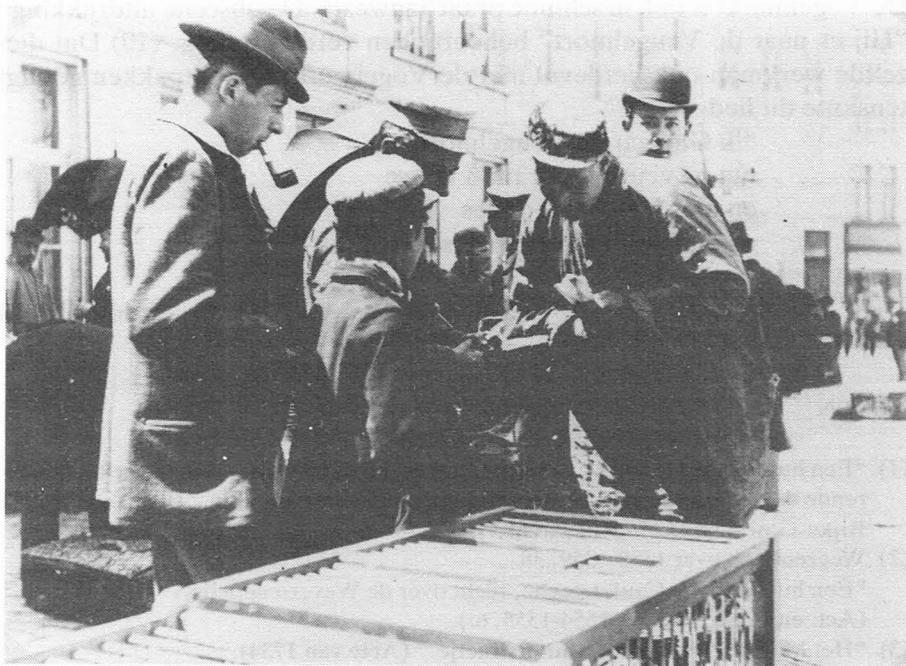
Om een sfeerbeeld van deze markt uit grootvaders tijd te schetsen laten we Frans De Potter aan het woord :

Daar vormden zich, reeds van zes uren, talrijke groepen, met dit onderscheid dat de verkoopers meest ingezetenen zijn en, gelijk de liefhebbers, die er hunne gading zoeken, vooral leden der geringe werkersklasse. Hier is 't geen keur van bloemen en planten; (...)

wat men hier te koop ziet, zijn duiven, gedurende het leenroerig tijdvak eene lievelingsteelt der feodale heeren, die in sommige streken alléén eene duivenpier mochten bouwen, maar in onzen tijd het voorwerp van eene groote liefde, zeggen wij liever van eenen drift, bij den gemeenen stand. De drift heerscht te Gent op uitgebreide schaal. Arme drommels, die nauwelijks genoeg winnen voor het onderhoud huns gezins, verspillen wekelijks aan duiven een zekere som, die beter besteed zoude zijn tot de voeding of kleeding van vrouw en kinderen. Zij koopen en vermangelen, zij zenden hunne snelvliegers naar prijskampen en verbeuzelen den eenigen rustdag, welken zij in de week hebben, aan den handel, aan het bezoek der markt, of zij werken aan het op 't dak uitstekende duivenhok, of loeren naar de opgelatene of verwachte luchtrenners, verzuimende de zorg, die het huishouden vergt, en het genoeg en waar de huisgenooten na eene week slavens of schoolgaan mogen aanspraak op maken. Romanschrijvers hebben het verkeerde van dien gekken drift doen uitschijnen; andere hebben de duivenmelkers op het tooneel in een bespottelijk licht gesteld, maar verre van te verminderen, verergert de kwaal van jaar tot jaar, tot diep leedwezen van honderden huisvrouwen, tot voortdurende ergernis van honderden kinderen, getuigen van krakeel en twist, die de rijkemansliefhebberij onder de arbeiders veroorzaakt. Zal men 't gelooven? De stad Gent bezit 900 tot 1.000 duivenmelkers, zonder het aanzienlijk getal te rekenen, in de voorgeborchten gevestigd; zij zijn vereenigd in een veertigtal genootschappen, die gedurende de zomermaanden prijsvluchten inrichten, beschikken over meer dan 10.000 snelvliegers en hebben ter bespreking van hunne belangen, verscheidene hier en elders gedrukte weekbladen, uitsluitelijk aan den kweek en de prijsvlucht der duiven gewijd...

Onze duivenmarkt strekt zich uit van de plaats vóór het *Café Montmorency* tot de helft van de Vogelmarkt. Elken zondag telt men er met honderden, gesloten in manden of muiten

(...) De plaats is bijzonder levendig van 9 tot 12 uren en waarlijk zienswaard, ook voor degenen, die volstrekt van geen duivenmelken houden; 't is een genoeg om de arme sukkel, met den grootsten ernst van de wereld, te hooren praten en twisten over hunne zandvagers en preekheerens, over roopennekens en witsproetjens, over marotten en smerels, over slagpennen en steert, over kop en vleugel. Men zou zeggen dat al het verstand dier menschen uit hun hoofd naar de duivenpier is overgewaaid en de eenige belangrijke levensvraag voor hen is : zal mijn hertlap de vlucht van Tours en Bordeaux volhouden, op hoeveel uren zal hij in het hok terug zijn ?

Vogelmarkt : Een "blauwe geschelpte" wordt gekeerd en gekeurd. Iedereen staat erbij in zijn zondagse pak, de verkoper met blauwe kiel.
(Foto Fonds Vanderhaeghen - Museum voor Volkskunde)

Op de Vogelmarkt zijn ook viervoetige dieren te koop : konijnen, in manden en korven, geiten en honden. Hier ziet men ook burgers, soms rijke lieden, van den eenen koopman tot den anderen gaan, acht nemende op de honden, voor welke men op liefhebbers wacht. Dat zijn er, die, sedert eenige dagen eenen hond missende, hier komen zien of hij toevallig niet bij den eenen of anderen koopman is verdwaald... (9)

De Potter schrijft nogal paternalistisch over deze mensen, maar vergeet dat zij na zes dagen noeste arbeid ook recht hebben op een verzetje. De tijd dat alleen grote heren duiven mochten houden is gelukkig reeds lang voorbij en wat de werkman met zijn centen doet is uiteindelijk zijn zaak. Ook wanneer hij het heeft over de hondenverkopers wordt gesuggereerd dat er veel gestolen waar is. Je hoort het : het gepeupel is verkwistend en de verkopers zijn dieven in spé. Dit bewijst dat de dames en de heren van de "Place d'Armes" slechts neerkeken op het volk van de "veugolmort", dat zij zo dicht bij hun "chique" plein moesten dulden.

De volksman liet het echter niet aan zijn hart komen en stuurde de kleine - als hij braaf geweest was - om "ne spek achter 't hoekske" aan de noordzijde van de Kouter, waar naast kousen, kammen, scharen, brillen, naalden en spelden ook snoep te koop was.

De Vogelmarkt is ook in schuine praat aanwezig. De obscene uitdrukking : “Hij es naar de Veugelmort” behoeft geen verdere uitleg. (10) Dat diezelfde werkmán ook liefdevol met de Vogelmarkt kon uitpakken getuigt tenslotte dit lied :

“k Ga naar de Veugelmort
om ne veugel voor mijn vrêwe
en tons krijg 'k nen toes
en guul mijn puurtse es tsaloes ! (bis)”

Eddy LEVIS

NOTEN

- (1) “Een huus... up deen zijde van den Cautere, up dander zijde den huuse toebehorende den ambachte van den weverie, tot ant Cauterstraetkin.” (Cijnsboek van 't Rijke-Gasthuis, 1523 - Rijksarchief).
- (2) Weezenboek over 1358-1359, 38.
“Een huus... in de Cautersteghe, recht over de Weverscappelle” (Act. en Contr., keure, 1554-1555, 6.).
- (3) “Het Moriaentien, in het Kauterstraetje.” (Acte van 1734).
“Het Gouden Sulleken, uytkomende in 't Moriaenstraetje.” (Idem van 1759).
“tCauterstraetkin, gheseyt het Schuddeveestraetkin”. (Act. en Contr., keure, 1583-1586, 27; en 1555-1556, 7)
Acten en Contracten, keure, 1529-1530, 6.
“Een huys, gestaen op den Cautere, houdende den hoek ghenaeamt (met reverentie ghesproken) Schuddeveestraetjen.” (Weezenboek, 1639-1640, 120)
“tHuus ende erve, dat men heet Mellaroen, in sCauters steghe.” (Idem, 1364-1365, 2).
- (4) “Huus inde Rudderstraete achter tCleen Vleeschuus, achter uutcommende jnt Cauterstraetkin.” (Idem, gedeele, 1629-1630, 175).
“De Cautersteghe ghezeyt de Rudderstraete.” (Weezenboek, 1659-1660, 254)
- (5) “Een huys, eene herberghe wesende... van audts ghenaeamt het Hof van Brussel, bij het kleen beenhuys, uytcommende met eene poorte cochère jn het Cauterstraetkin.” (Idem, 1760-1761, 330)
“Een huys ... recht over het kleyn Vleeschhuys, by den Peirden Kauter, wezende eene hostelrye, genaemd den Franschen Schild...” (Gazette van Gent, 23 Juni 1777.)
- (6) “Huys... bij de Vier Weechschede, houdende den houck jehens het cleyn Vleeschhuys, uytcommende up de Voghelmerct.” (Act en Contr., keure, 1617-1618.)
- (7) (2) “Een huus... up de Vierweechscheiden, commende achter up de Duve-maerct...” (Weezenboek over 1597-1598, 204)
- (8) Stadsarchief van Gent. Archiefgids. Deel I. Oud archief blz 136-137. J. Decavele & J. Vannieuwenhuysse 1983.

- (9) Frans De Potter. Gent van de Oudste tijden tot heden. Deel 4 blz. 347-349.
(10) Lodewijk Lievevrouw-Coopman. Gents woordenboek. Deel III blz. 1596.

Andere Bronnen

- J.J. Steyaert. Volledige beschrijving van Gent - Dubbele wegwijzer der stad Gent en der provincie Oost-Vlaanderen 1905 - De oude straatnamen van Gent. Dr. Victor Fris - 1925.

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE GENTSE BRUGGEN (Vervolg)

DEEL 2. GENTSE BRUGGEN BINNEN DE OUDE STADSGRENNEN ANNO 1988.

De bespreking van de Leiebruggen wordt verschoven naar latere datum omdat er nog werken bezig zijn aan 3 van deze bruggen.

Van Eyck- en Slachthuisbrug

Uit het jaarverslag van Gent, 1884, : “De twee bruggen, de ene over de Nederschelde en de andere over de Visserij, tegenover de Abdijstraat (de huidige Gandastraat) gepland in 1883, werden, bij de aanvang van het jaar (4 februari) in aanbesteding gelegd. Bij het bouwen der vaste brug stuitte men op gene hinderpalen, doch het was zo niet gesteld met de draaibrug. Luidens het lastenboek moesten de grondvesten van beide pijlers gemaakt worden volgens het stelsel gezegd “met samengeperste lucht”; als de zinkkist van de pijler, van het voorste der brug, omtrent drie meter onder water was gekomen, weigerde ze plotseling dieper in te dringen. Weldra stelde men vast, dat zij rustte op oud metselwerk, waarschijnlijk grondslagen eener oude vesting (1). Die toestand was vrij bedenkelijk, doordien dit metselwerk in blokstenen geen effen vlak aanbood. Men was genoodzaakt met houwelen en brokje voor brokje al dit oude metselwerk af te breken, dat niet minder dan 50 tot 60 kubiek meter inhield. Onder den pijler der as (draaias) trof men ook oud metselwerk aan, doch niet zulke grote massa.” De ondernemer, J. Martiny uit Gent, die beide bruggen moest bouwen, voor de prijs van 164.785 fr, vatte de werken aan in maart 1884.

Van deze werken verscheen in de Gazette van Gent alleen het volgende : “Maandag, 12 mei 1884. Bij het uitdelven, voor ’t maken der brug over de arm der Schelde, tussen de wijk der Koepoort en de Visserij, werd een Spaanse dolk gevonden, welke waarschijnlijk toebehoorde aan een Spaans